



1139. פינוק ונהנתנות - מחלישים: שבט לוי היה השבט הקטן ביותר בישראל [22,000] ומצד שני הם היו השבט המעולה והחשוב ביותר. כיצד לא שרתה בהם הברכה? (רמב"ן במדבר ג,יד). אלא שאנשי שבט לוי לא היו משועבדים במצרים בעבודות פרך, ולכן הם היו מפונקים ומעונגים עד מאד ונפשם העדינה לא יכלה לסבול צער או סבל ולכן כמעט ולא ילדו במצרים משום שחששו לגורל ילדיהם (אור החיים במדבר ג,לט). היום הטכנולוגיה השתלטה על חיינו בכל התחומים וזה גורם לנו להיות מפונקים ועצלנים, צורת החיים הזאת גורמת לנו להילחץ מכל אתגר וקושי ונעשינו חלשים בגוף ובנפש הגורמים למשברים רבים בחי היום יום (הרב יצחק יוסף).

768. לא שינו שמם: אמרו חז"ל במדרש, שבשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים: א. שלא שינו שמם. ב. לא שינו לשונם. ג. לא אמרו לשון הרע. ד. שלא נמצא בהן אחד פרוץ בערווה (שרהש"ר ד,יב). השם מבטא את המהות הפנימית והוא ביטוי העצמיות ממש. העובדה שישראל לא שינו את שמם, מצביעה על שמירתם הנאמנה של ישראל על עצמיותם וקדושתם, היא זו שפעלה פעולה פנימית ושיחררה אותם מאחיזת הטומאה והקלקול (טללי חיים, עמ' סה).

2044. פסול עדות בשלח שליח לגנוב: אדם ששלח שליח לגנוב, אין הוא נפסל לעדות, היות ואין שליח לדבר עבירה' (ריב"ש רסו). אבל דווקא בשליח שהוא 'בר חיובא' [שחיב במצוות], אבל אם אינו חייב במצוות, השולח נחשב כמותו כגזלן ופסול לעדות (שו"ע חו"מ קפב,א; חו"מ לד,ז).

2046. הנחת יד על העיניים בקריאת שמע: נהגו לתת את הידיים על הפנים בפסוק הראשון של קריאת שמע כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונע כוונתו (שו"ע או"ח סא,ה), משום שבפסוק זה יש קבלת עול מלכות שמים ושם עיקר הכוונה (רמב"ם קריאת שמע ב,א). הכוונה להנחת יד ימין על העיניים גם לאדם איטר [שמאלי] (פס"ת; משנ"ב סא,ז). נאמרו טעמים נוספים על פי הסוד, יש שאמרו להניח את היד העיניים ממש, ויש שכתבו שרשאי להניח את היד גם על המשקפיים, והיו עניני עצומות. יש מקובלים שבתפילת שחרית מניחים את היד על העיניים עם הטלית (פס"ת סא,ה).

2018. חיתוך חוטי ציצית: נאמר בתורה לעניין אבני המזבח: "לא תניף עליהם פָּרָזֶל" (דברים כז,ה). מכאן יש שלמדו ממידת החסידות שלא לחתוך את חוטי הציצית עם ברזל או סכין אלא בשיניו (בא"ח ש"ר לך,ד), משום שבציצית יש גם את הסגולה להאריך ימים כעין המזבח. נכון להקפיד על זה גם לאחר שכבר גמר לקשור הציציות בכנף, כשרוצה ליישר את חוטי הציציות שיהיו שווים. ואם קשה לו לחתוך בשיניו, יכול גם לחתוך בסכין מחומר אחר (פס"ת יא,כט).

2049. המסת גבינה צהובה בשבת על הפלטה: החלב שבגבינה הצהובה עובר פיסטור 70 מעלות, לאחר מכן מורידים את החום לשלושים מעלות ואז מכניסים לתוכו כל מיני אינזימים העוזרים לחלב להתגבן. בהנחת דבר יבש על הפלטה, שהופך לנוזלי בגלל החום, לדעת השו"ע הדבר מותר (או"ח שיח,טז), ולדעת הרמ"א הדבר אסור משום 'מוליד' אלא במקום הצורך (רמ"א ומשנ"ב או"ח שיח,טז). באשר להמסת הגבינה הצהובה על הפלטה: יש אוסרים ומחשיבים את הפיסטור כאינו מבושל כל צרכו (חוט שני שבת ב, עמ' קסד), או בגלל ספק דאורייתא (הרי"צ רימון, בנתיב החלב ט). יש שאוסרים המסת גבינה עם לחם גם משום 'עובדין דחול' (הרב ערוסי באבני דרך יב,עט). לעומתם, יש מתירים לפוסקים כשו"ע, משום שהחלב המפוסטר נחשב מבושל וגם משום שמותר לתת דבר יבש שהופך לנוזלי (דבר חברו ד,פו; הכשרות למעשה שבת). לפענ"ד, לדעת השו"ע, יש להתיר המסת גבינה צהובה בשבת (הרב הלוי).

2035. טלטול בשבת ארנק ריק: ארנק ובו כסף ומעות, דינו כמוקצה מחמת גופו, מאחר שהוא בסיס לכסף שהוא מוקצה מחמת גופו (משנ"ב ש"כד). ארנק ריק נחשב כ'מוקצה מחמת איסור' ואפשר לטלטלו לצורך גופו או מקומו בלבד, יש אומרים שאם היה בו פעם אחת כסף, דינו כמוקצה מחמת גופו ואין לטלטלו כלל (רמ"א או"ח שיח,ז), ויש אומרים שמכיוון שעומד לכך אפילו מבלי שהניח שם מעות נחשב כ'מוקצה' ואין לטלטלו כלל (פס"ת שיח,יא). יש אומרים שהמיקל לטלטל ארנק ריק מחמה לצל יש לו על מי לסמוך, הואיל ולכמה ראשונים 'כלי שמלאכתו לאיסור' נחשב רק אם עושים בהם מלאכה ממש, אבל ארנק שרק מניחים בו מעות, אינו נחשב כ'מוקצה מחמת איסור' (ילקו"י שבת ב, בסיס לדבר האסור ב). לפענ"ד, ארנק ריק הוא כעין 'כלי שמלאכתו להיתר' ומי שמטלטל מחמה לצל יש לו ע"מ לסמוך מכיוון שלא נעשה בו איסור באופן אקטיבי (הרב הלוי).

2032. ברכת הסופלה: הלכה היא, שקמח המעורב בתבשיל, אם בא רק כדי 'לדבק' את האוכל ולא בכדי לתת טעם, אינו מברך 'מזונות' (שו"ע או"ח רח,ג). 'סופלה' הוא קינוח סעודה שבדרך כלל מורכב מביצים, סוכר, קקאו, שמן עם מעט קמח. מטרת הקמח בסופלה לא לתת טעם אלא לעבות את הסופלה ודומה למדבק, שהרי הטעם הוא מהביצים והשוקולד, ואילו הקמח בא לעדן את הטעם המאד מתוק של השוקולד והביצים ולכן ברכת הסופלה היא 'שהכל' (חלקו של ידיד, עב), אלא אם כן הקמח בא לתת טעם (מדרש רשב"י ב או"ח כ).

2033. ברכה על סופלה בסעודה: הלכה היא, שכל דבר שבא בסעודת פת כדי להשביע רעבונו, נפטר בברכת הפת, למרות שהוא אינו נאכל עם הפת, לפיכך סלטים, בשר, ותוספות אין צריך לברך עליהם (שו"ע או"ח קעז,א). כל דבר שבא אחר הסעודה, לאחר שסילק ידו מן הפת, צריך לברך על כל מה שייגישו לפניו (שו"ע או"ח קעז,ב). בעוגה זו ה'סופלה' נראה שכו"ע יודו שמברך בסעודה, משום שמעט קמח מעורב בעיסה, ולעולם לא יגיע להמוציא וברכת המזון (מדרש רשב"י ב או"ח כ).

2052. תאמין שיכולים לתקן: ר' נחמן מברסלב אומר: "אם אתה מאמין שיכולים לקלקל, תאמין שיכולים לתקן!" (ליקוטי מוהר"ן תנינא קיב). כלומר, אם אתה מאמין שקלקלת, שעשית עבירות שפגמו וקלקלו את נשמתך, למה אתה מאמין בכך? מי אמר שאלו הם חטאים או עבירות? התורה הקדושה! אומר ר' נחמן: תאמין שיכולים לתקן! אותה תורה שאומרת שאדם קלקל, אומרת כיצד לתקן. היצר מכניס לנו חצי משפט, רק שיכולים לקלקל, ואנחנו צריכים להאמין לצדיקים, שאומרים לנו את חצי המשפט השני: שנאמין שיכולים לתקן! (במסילה נעלה א, עמ' 299).





פרשת וארא: רחמנא ליבא בעי

ההתנהגות של פרעה בפרשה מזכירה סיפור ידוע על אפיקורס ששכב על ערש דווי, ולפתע ביקש מתלמידיו להזמין את הרב. תמהו התלמידים: כל חיך לימדת אותנו את תורת הכפירה, וכעת לפני מותך אתה רוצה פתאום אתה מאמין?! אמר להם האפיקורס: להיפך! הגמרא (עירובין יט ע"א) אומרת, ש"רשעים אפילו על פתחו של גיהנום אינם חוזרים בתשובה", ואני רוצה להראות שאפילו בזה הגמרא לא צודקת...

הגמרא בסוטה (לו ע"ב) אומרת על פרעה שהוא ידע שבעים לשון, ובזוהר הקדוש נאמר שפרעה היה גדול המכשפים. זאת אומרת שמדובר באדם חכם, בעל שכל. אם כך, איך ייתכן שפרעה רואה שכל מכה של משה פוגעת "בול" בזמן ובמקום, ובכל זאת הוא אוחז בדרכו ונשאר אדיש? כיצד ייתכן שבזמן מכת הבכורות הוא הולך לישון בנחת במיטתו, ועוד עם פיג'מה... איך אפשר להבין זאת?

כנראה התשובה היא שלא הכול תלוי במוח. גם אם המוח מלא חכמה, עדיין השאלה היא איזה נתונים המוח מעבד. העין רואה ומעבירה ללב, והלב מגיש למוח את הנתונים; וזה שורש הבעיה, כי הלב בוחר איזה נתונים למסור למוח. רחמנא ליבא בעי, וכשרבן יוחנן בן זכאי שאל את תלמידיו איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, ענה לו רבי אלעזר בן ערך - "לב טוב", ורבן יוחנן בן זכאי אמר "רואה אני את דבריו", משום שהלב מספק את הנתונים למוח, ואם הוא מוסר נתונים מעוותים - המוח יגיע למסקנות שגויות.

רואים את זה גם בחדשות. הלב עשוי לעוות את הנתונים. הגמ' בחגיגה (טו ע"ב) מספרת על שמואל שפגש את רב יהודה וראה שהוא בוכה. שאל אותו שמואל מדוע הוא בוכה, ואמר לו רב יהודה שהיו גדולי תורה בדורות הקודמים, כמו דואג ואחיתופל, שבסופו של דבר איבדו כל מה שהיה להם ואף לא זכו לעולם הבא, ואם כן מה מביטיח לנו שמצבנו טוב ממצבם? אמר לו שמואל: "טינה הייתה בלבם", כלומר: אם הלב פגום, והוא מספק נתונים מעוותים - המוח מתעוות בהתאם. לכן כל אחד צריך לבדוק את עצמו: כיצד הוא מסתכל על התורה? עם לב ורגש, כך שהמוח מקבל את הנתונים הנכונים, או חלילה בלי לב, כך שהכול מתעוות?

